

שור שנגה את הפרה

פרק חמישי בבא קמא מ"א.

עין משפט
נר מצוה

(א) לעיל מ"ב, (ב) שנת' ג'
(ג) וי"ג, (ד) קדושין סח.
(ה) וי"ג, (ו) קדושין סח.
(ז) וי"ג, (ח) קדושין סח.
(ט) וי"ג, (י) קדושין סח.
(יא) וי"ג, (יב) קדושין סח.
(יג) וי"ג, (יד) קדושין סח.
(טו) וי"ג, (טז) קדושין סח.
(יז) וי"ג, (יח) קדושין סח.
(יט) וי"ג, (כ) קדושין סח.
(כא) וי"ג, (כב) קדושין סח.
(כג) וי"ג, (כד) קדושין סח.
(כה) וי"ג, (כו) קדושין סח.
(כז) וי"ג, (כח) קדושין סח.
(כט) וי"ג, (ל) קדושין סח.

תורה אור השלם

1. ויאמר אברהם אל
קצתו שבו לכה עם
החמור ואני ודעתי נלכה
עד בה ונשתחוה ונשכר
אלהים: בראשית כב ה
2. ובי יצאו אנשים ונגפו
אשה זרה וקצאו ילדיה
ולא ידעה אסון עניש
יגעש פאשר ישרת עליו
בעל האשה ונתן
בפללים: שמות כא כב

רבינו חננאל

אדם שהיה מתכוין
לחברו והכה את האשה
ויצאו ילדיה משכבו דמי
ולדות. כיצד משלם שמין
האשה כמה היתה יפה
כול. ואקשינן אמנותין
הא דמי ולדות ושבת
ולדות הוא, דהא שמין
אותה כאשה שכבר ילדה
ולדה עמה, אמ' רב יהודה
אין, והכי קאמי' ויבד
משלם דמי ולדות ושבת
ולדות, שמין את האשה
כמה היתה יפה, אמ'
דאמינן מאי קאמי',
לפרושי דברי רבן שמעון
בן גמליאל, אמ' רבה הכי
קאמי' ויבד, וכי אשה משבחת
קודם שתלד, אדרבה אינה
משבחת אלא אחר שתלד
דאיפוקא לה מסכנת
לידה כול, תניא כוותיה,
והכי אמ' רבי קתני, וכי
אשה למי שיוולדת
משבחת ואין לעצמה
בשבח ולדות כלום, אלא
שמין כול, תניא כוותיה,
אמ' רבן שמעון, וכי
גמליאל וכי אשה למי
שיוולדת משבחת ואין
לעצמה בשבח ולדות
כלום, אלא שמין נוק וצער
כי חבלא דעלמא ונותן
לאשה, ודמי ולדות לבעל,
ושבת ולדות חולקין.
ואקשינן דרבן שמעון בן
גמליאל אדרבן שמעון בן
גמליאל, ומשנינן לא דתני
אין לה שבח במבכרת
דאית לה צער והא דתני
יש לה שבח בשילדה כבר
דלית לה צער ויש לה
שבח, פיר', כל היכא
דסליק בולד שיחמא הוא
מקום החלל, לאפוקי ידיה
ורגליה. היתה שפחה
ונשתחררה או גיורת
פטור. אוקמה רבה
בשחבל בה בחיי הגר ומת
הגר דפקעה וכוותיה, אבל
חבל בה לאחר מיתת הגר
הלירות לעצמה הן. ורב
חיסדא אמ' איתיה לגר
זכה בהו, ליתיה לגר לא
זכה בהו. ומוחבין מיהא,
היתה שפחה ונשתחררה
או גיורת זכה. ומפרקין,
מי עדיפא ממתניין
דאוקימנא בשחבל בה
בחיי הגר ומת הגר דפקעה
לה זכותיה, ואי בעינא
הא לאחר מיתת הגר חבל
ותני זכה.

א"כ משאשאה יולדת כו'. מפרש בגמרא: וטון לנצל שהמורה
זכתה לו דכתיב בעל האשה (שמות כא): היסה שפחה ונשתחררה.

כלומר היתה משוחררת או גיורת נשואה לגר או לעבד משוחרר
ואין לה בעל שמת פטור דהמחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשין

זכה וזה קודם לזכות במה שצידו.
והאי דנקט האי לשון האשה שפחה
ונשתחררה ולא נקט היתה משוחררת
משום דע"כ צלחין לה בנים הימנו
קאמר והיינו דקאמר היתה שפחה
ונשתחררה דמשמע עמה מקריב
דעדיין לא היו להם בנים והוא הדין
נמי לישראלית הנשואה לגר ומת הגר
דפטור הוא דמי ולדות לנצל והאי
דנקט שפחה וגירות משום דסתם
שפחה משוחררת נשואה למשחרר
וסתם גירות לגר: גמ' דרז אלא
נר אהבה. צבור שנגה ארבעה
ותמשה (לעיל דף מ"ג): דהכי נפיש
קרא. כי יצא אנשים^(א) אלמא במתכוין
לחברו משמע: דמי ולדות שנגה
ולדות הוא. דקאמי שמין את האשה
כו' ויש בכלל שומא זו דמי ולדות
וזמניה^(ב) שהאשה נראית משוחררת ובעלת
אזכרים מפני העובר וזמניה יקרינ:
ה"נ קאמר כיצד משלם דמי ולדות
ושנגה ולדות. שהן משבחות את
האשה: שמין את האשה כמה
האשה יפה בצביל ולדות הללו עד
שלא ילדה וכמה היא יפה עכשיו
כשנתרוקנה ונפחתו דמיה ונותן
לנצל ומוקף של אשה אינו בכלל
שומא זו דאין כאן אלא פחת ריקון
העובר אבל כחש גופה מחמת המכה
ונפחתו דמיה משהיתה ראויה לימכר
כשהיתה בריאה ריקנית הוא נזק
ואינו של בעל אלא כשאר חבלה
הוא והדין קצוב בכתובות (דף ס"ה):
זומן שצטת לה שני חלקים ולו אחד
וזומן שצגלו לו צ' חלקים כו':

מאי קאמר. דמשמע דהכי קאמר
ליה דא"כ לדידך אית לך דמשאשאה
יולדת משבחת ות"כ הא קאמר
דמפסחא: והלא אהס משבחת.
דמיא לאחר שתלד דמתחילה דמיה
פחותין לימכר שמוכנת היא למות
צער לידה והכי משמע מתניין
אי"כ דכן שמין דקאמרת אשתכח
ללא יסגי ליה מיד דמשאשאה
יולדת משבחת: וכי נמי שאשאה
יולדת. למי שזכתה תורה דמי ולדות
יבצין נמי שנגה דמי נפחא שדמי
גופה מתעלין הא ודאי שנגה דמי
נפחא מחמת גופה נמי אחי וזק
הוא: חולקין. שדמי הנפח מחמת
שניקן צלחין: אלא שמין נזק צפני
עלמו. היינו כחש הגוף מחמת מכה
ודמיה פחותים מהשהיה ריקנית
צריאה ואין שומת פחת ריקון:
וצער צפני עלמו. ונוקא דהכל חבלה דעלמא הקצוב במסכת כתובות דפרשית לעיל: ושמין ולדות. (י) ונותן כל דמיהן לנצל:
ושנגה ולדות. דהיינו פחת דמי נפח גופה מחמת ריקון הולד חולקין: קשיא דר"ש כו'. דהכא קאמי ושבח ולדות חולקין אלמא אשה
משבחת לימכר כשהיה הרה יותר מריקנית ולעיל קאמי אשה משבחת משתלד יותר מקודם לכן: במבכרת. דמיה פחותין קודם לידה
מלאחר לידה דמסוכנת היא: שיחמא. חמימות והיינו כנגד כל החלל כולו: וזכא צדא. דהא ולדות נכסי צעליה (ו) וכשמת הגר
ועדיין היא מעוברת היא החזקה בהן והיא קודם לכל אדם הלכך כי חבל בה צמר הכי משלם לה לדידה: מרי דיני. בעל שמועה
זו. הלוא מתגרמין דיכי (בראשית לו): לזרי גינשו. קשרי מעות וכספים הן שמועה בהן מן ההפקר: איסיה לנצל. או ליורשיו
זכי להו רחמנא: ליסיה לנצל כו'. דחיוצא אימת אחי לה צעשת חבלה והרי אין לה מוצעין: אין האשה נוסן ליורשיה. הא אוקימנא
בגרסה לפיכך אין הבעל יורשה צפרק שור שנגה ד' וה' (לעיל דף מ"ג): זכא. המובל במה שצידו ואפי' לאחר מיתת הגר חבל בה זכה בה:

חמרתא מעברתא כו'. וא"ת הא גבי צור תנן צלחין פרקין
נפל לתוכו עבד או אמה פטור ולא אמרינן דהוי

כחמרתא מעברתא ולא נמעטיה משור ולא אדם וי"ל דהכא לא
מיעט הכתוב שור (י) דמיה ולדות אלא במקום שהולדות של בעל דכתיב

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בעל האשה אצל כאן הולדות לאדון
דכתיב האשה וילדה מיהא לאדוניה:
אמ' ולדות צרי גינשו. (א) צורשים
לא פליג רב חסדא ומודה
הוא דזכו דהא בכתובות צפרק נערה
(דף מ"ג): אצטריך קרא למעטיה שאין
אדם מוריש זכות בתו לזנו והכא
ליכא מיעוט ועוד מדפריך לרבה
מצרייתא דהכא את האשה ומוקי
לה שחבל בחיי הגר אצל לרז חסדא
משמע דניחא לאחר מיתת הגר
דיוקא גר אצל כשאני גר משלם
דמי ולדות ליורשים:

ומי עדיף מבתניתין. וא"ת ומאי
ס"ד דמקשן וכי לא ידע דלא

עדיף ויש לומר משום דנחך צרייתא
קאמי נזק וצער וכי היכי דנזק וצער
איירי בכל ענין כמו כן נזק דמיה
ולדות איירי בכל ענין:

ותני

ישבו לכם פה עם החמור (ב) עם הדומה לחמור: * כיצד משלם דמי ולדות:
דמי ולדות (ב) שבח ולדות מיבעי ליה הכי נמי קאמר כיצד משלם דמי ולדות
ושבח ולדות שמין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה
משילדה: אמר רשב"ג א"כ משאשאה יולדת משבחת: מאי קאמר אמר רבה
ה"ק וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד והלא אשה
משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד אלא שמין את הולדות ונותנין
לבעל תניא נמי הכי וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד
והלא אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד אלא שמין את
הולדות ונותנין לבעל רבא אמר הכי קאמי וכי אשה למי שיוולדת משבחת
ואין לעצמה בשבח ולדות כלום אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל
ושבח ולדות חולקין תניא נמי הכי אמר רשב"ג וכי אשה למי שיוולדת
משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום אלא שמין נזק בפני עצמו וצער
בפני עצמו ושמין את הולדות ונותנין לבעל ושבח ולדות חולקין קשיא
דרשב"ג אדרשב"ג ל"ק כאן במבכרת כאן בשאינה מבכרת ורבנן דאמרי
שבח ולדות נמי לבעל מאי טעמא (ז) כדתנן ממשמע שנאמר ויצאו
ילדיה איני יודע שהיה הרה מה ת"ל הרה לומר לך שבח הריון לבעל
ורשב"ג האי הרה מאי דריש ביה מבעי ליה לכדתניא ר"א בן יעקב אומר
לעולם אינו חייב עד שיכנה כנגד בית ההריון אמר רב פפא לא תימא
יד ורגל דלא: היתה שפחה ונשתחררה או גיורת פטור: אמר רבה לא
שנו הלא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר דכיון דחבל בה בחיי הגר זכה בהו
גר וכיון דמת הגר זכה בהו מן הגר אבל חבל בה לאחר מיתת הגר זכיא
לה אידי בגויהו ומיחייב לשלומי לה לדידה א"ר חסדא מרי דיכי אמר ולדות
צרי גינשו וזכיא בהו אלא איתיה לבעל זכה ליה רחמנא ליתיה לבעל לא
מיתבי (ח) אהבה את האשה ויצאו ילדיה נותן נזק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל לא
אין הבעל נותן ליורשיו אין האשה נותן ליורשיה היתה שפחה ונשתחררה או
גיורת זכה אמרי ומי עדיפא ממתניתין דאוקימנא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר
הכא נמי שחבל בה בחיי הגר ומת הגר ואיבעית אימא לאחר מיתת הגר
ותני

לנצל: ונותן כל דמיהן לנצל:
ושנגה ולדות. דהיינו פחת דמי נפח גופה מחמת ריקון הולד חולקין: קשיא דר"ש כו'. דהכא קאמי ושבח ולדות חולקין אלמא אשה
משבחת לימכר כשהיה הרה יותר מריקנית ולעיל קאמי אשה משבחת משתלד יותר מקודם לכן: במבכרת. דמיה פחותין קודם לידה
מלאחר לידה דמסוכנת היא: שיחמא. חמימות והיינו כנגד כל החלל כולו: וזכא צדא. דהא ולדות נכסי צעליה (ו) וכשמת הגר
ועדיין היא מעוברת היא החזקה בהן והיא קודם לכל אדם הלכך כי חבל בה צמר הכי משלם לה לדידה: מרי דיני. בעל שמועה
זו. הלוא מתגרמין דיכי (בראשית לו): לזרי גינשו. קשרי מעות וכספים הן שמועה בהן מן ההפקר: איסיה לנצל. או ליורשיו
זכי להו רחמנא: ליסיה לנצל כו'. דחיוצא אימת אחי לה צעשת חבלה והרי אין לה מוצעין: אין האשה נוסן ליורשיה. הא אוקימנא
בגרסה לפיכך אין הבעל יורשה צפרק שור שנגה ד' וה' (לעיל דף מ"ג): זכא. המובל במה שצידו ואפי' לאחר מיתת הגר חבל בה זכה בה:

לנצל

לב א מיי פ"ד מהלכות
חובל ומוקף הלכה ג
ועיין בכתובות ונזקין סמג
ענין ע' טו"ש ע"מ סימן
מכא סעף א:
לב ב מיי פ"ד מהל'
מקד ממוקף הלכה ג ד
סמג ענין טו"ש ע"מ
סימן מה סעף ג:
לד ד מיי פ"ד מהל'
חובל ומוקף הלכה ג ד
סמג ענין ע' טו"ש ע"מ
סימן מכא סעף ב:
לד ד מיי פ"ד מהל'
חובל ומוקף הלכה ג ד
סמג ענין ע' טו"ש ע"מ
סימן מכא סעף ב:

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ושבח ולדות
מיבעי ליה: (ב) רש"י ד"ה
ושמין ולדות ונותנין כל:
(ג) ד"ה וזכא וכי צעליהן
הן וכשמת: (ד) תוס' ד"ה
חמרתא וכו' הכתוב שור
מדמי ולדות:

גליון הש"ס

גמ' ביצד משלם דמי
ולדות. עיין לעיל דף מ'
ע"א מוספות ד"ה וכן:

הנהגות הגר"א

(א) תוס' ד"ה אלו ולדות
כי ביוצאם לא כו' כי צ' צ'
וכי צ"פ ונזקין סמג
(ועי' גר"א סימן כ"ג)
ס"ה (ד):

מוסף רש"י

שבו לכם פה.
לעיל עבד אברהם
היה (יבמות ס"ב). ודמי
ולדות לבעל. המורה
זכא לו דכתיב בעל
האשה (לעיל לורשיה.
האשה נותן ליורשיה.
נזק וצער (שם). היתה
שפחה ונשתחררה.
כלומר היסה משוחררת
מעוברת ממשוחרר (שם).
או גיורת. מעוברת מגר,
ומתו שיהם, זכא. פטור
מן הכל שהוא קודם הוולד
ואין לה יורשין כל הקודם
בכלה זכא וזה ששנו
ידיו קודם לכל אדם, אבל
ישראלית מעוברת ממשוחרר,
אפילו אין להם בנים יש
לה יורשין לירש חלקה
ויש לו יורשין לירש חלקה,
דיוקא נשתחררה קודם
חבלה, אבל היסה שפחה
כשחבל בה בחיי בעל, אפילו
דמי ולדות ויתן ללדוניה,
דמי ולדות שפחה איס
אלא בנעלים שלה כדאמרינן
(לעיל) דאמת ליה חמרתא
מעוברת אוקר מניא
(לעיל מ"ג).